

Zdravstveni prioriteti Brodsko-posavske županije utvrđeni projektom »Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj upravi i samoupravi«

(Health Priorities of Brodsko-Posavska County)

Ante Cvitković

Zavod za javno zdravstvo Brodsko-posavske županije
Služba za epidemiologiju

Sažetak

Zdravstveni prioriteti Brodsko-posavske županije utvrđeni projektom „Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj upravi i samoupravi“ su: vodoopskrba i vodoodvodnja, nezdrava prehrana u školskoj dobi, povišen arterijski tlak, rak dojke i odlagališta komunalnog otpada.

Ključne riječi: Brodsko-posavska županija, zdravstveni prioriteti

Brodsko-posavska županija se u projekt «Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj upravi i samoupravi» uključila u proljeće 2004. godine zajedno s predstavnicima Ličko-senjske i Međimurske županije. Program je započeo 2002. godine kao zajednički projekt Ministarstva zdravstva, Ministarstva rada i socijalne skrbi, županija, Škole narodnog zdravlja «Andrija Štampar» i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Cilj Programa bio je ojačati javnozdravstveni i upravljački kapacitet lokalne samouprave te putem modularne edukacije pružiti pomoć u izradi i implementaciji strateških (županijskih) dokumenata za zdravlje. Podršku u provođenju kontinuirano su pružali i eksperti iz Centra za kontrolu i prevenciju bolesti iz Atlante, SAD.

Županijsko poglavarstvo imenovalo je Županijski tim za zdravlje, a sačinjavali su ga: Ratimir Santić, dipl. ing., Slavica Nikšić, prof. defektolog, Branka Martić, dipl. oec., Branka Došen, iur, doc. dr. sc. Ivan Balen, dr. med., Ante Cvitković, dr. med., Marica Tonkić-Vuksan, dr. med., Marija Azapović, prof. defektolog, Ivana Grajner, prof. defektolog, Tatjana Bakula-Vlaisavljević, dr. med., Saša Radivojević, novinar.

Tijekom četiri edukativna modula Županijski tim za zdravlje utvrdio je zdravstvene prioritete Brodsko-posavske županije. Zdravstveni prioriteti utvrđeni su na temelju kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja. Kvantitativni pokazatelji postojali su u izvještajima Zavoda za javno zdravstvo, Hrvatskog zavoda za statistiku, Popisa stanovništva 2001.godine, Ureda državne uprave u Brodsko-posavskoj županiji, Poslovnog vodiča kroz Brodsko-posavsku županiju, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i drugih godišnjih izvješća zdravstvenih, socijalnih i prosvjetnih ustanova. Kvalitativni pokazatelji utvrđeni su ispitivanjem ciljanih skupina - "malih svjetova", a korištene metode su: intervju i anonimna anketa. Kroz intervju, uz mogućnost dodavanja opservacija o zdravlju i zdravstvenim problemima, postavljala su se pitanja koja su upućivala na determinante zdravlja:

1. Što po Vašem mišljenju treba učiniti u cilju poboljšanja zdravlja i kvalitete života u Brodsko-posavskoj županiji?
2. Što je po Vašem mišljenju dobro učinjeno na očuvanju zdravlja u Brodsko-posavskoj županiji?
3. Što je Vama najvažnije za očuvanje ili poboljšanje zdravlja?
4. Što činite da biste poboljšali vlastito zdravlje (samoodgovornost)?

Intervjuirane skupine različitih su interesa, dobi, materijalnog statusa, obrazovanja i spola:

CILJANE SKUPINE	BROJ ISPITANIKA
Gradonačelnici i načelnici	19
Liječnici opće medicine	9
Patronažne sestre	14
Županijsko poglavarstvo	13
Nezaposleni	6
Poljoprivrednici	23
Trudnice	10
Invalidi	9
Ravnatelji škola	10
Učenici	12
Razvojačeni nezaposleni hrvatski branitelji	10
Umirovljenici	15
Stare i nemoćne osobe	19
Korisnici pomoći za održavanje	15
Kronični bolesnici	10
Udruge	2
UKUPNO	196

Na pitanje „Što po Vašem mišljenju treba učiniti u cilju poboljšanja zdravlja i kvalitete života u Brodsko-posavskoj županiji?“ dobiveni su sljedeći odgovori:

Stari i nemoćni smatraju da bi trebalo:

- saditi što više zelenila;
- prati kontejnere kod pražnjenja;
- provoditi edukaciju svih generacija o zdravlju i pojavi bolesti;
- provoditi deratizaciju i dezinsekciju;
- dati prioritet domaćoj prehrani;
- piti zdravu i pitku vodu;
- smanjiti broj čekanja na kontrolne preglede kod liječnika;
- zapošljivati mlade;
- obnoviti i izgraditi sportske terene i dvorane za rekreaciju;
- čitati literaturu o zdravom životu; te
- savjetovati o duhovnim vrijednostima.

Za starije i nemoćne osnovne zdravstvene probleme predstavljaju vodoopskrba i vodoodvodnja, karcinom dojke, zapošljavanje, kronični bolesnici koji se trajno liječe i odlagališta komunalnog otpada.

Korisnici pomoći za održavanje žele poboljšati kvalitetu života u našoj županiji uređenjem okoline. Najveći zdravstveni problemi u našoj županiji za njih su problemi koje imaju kronični bolesnici koji se trajno liječe, ovisnosti o drogama, duševno zdravlje, zapošljavanje i ovisnost o alkoholu.

Načelnici općina i gradonačelnici smatraju da bi se zdravlje i kvalitet života poboljšao:

- otvaranjem ambulanti;
- izgradnjom vodovodnog sustava i opskrbom pitkom vodom;
- uništavanjem korova;
- zaštitom okoliša;
- izgradnjom školskih sportskih dvorana;
- edukacijom stanovništva;
- pravilnim odlaganjem komunalnog otpada;
- pojeftinjenjem lijekova;
- zapošljavanjem;
- usklađenom deratizacijom i dezinsekcijom;
- ulaganjem u preventivnu zdravstvenu zaštitu;
- boljim opremanjem bolnica;
- edukacijom stručnog kadra u ambulantama; te
- podizanjem životnog standarda.

Velike zdravstvene probleme vide u vodoopskrbi i vodoodvodnji, odlagalištima komunalnog otpada, kardiovaskularnim bolestima, zapošljavanju, pušenju i alkoholizmu.

Patronažne sestre u cilju poboljšanja zdravlja naglasak stavljaju na :

- edukaciju stanovništva o značenju pravilne prehrane;

- promjenu loših navika;
- osiguranje pitke vode;
- organiziranje preventivnih pregleda;
- očuvanje okoliša; i
- rekreativno-športske aktivnosti.

Kao najveći zdravstveni problemi ističu se zapošljavanje, karcinom dojke, duševno zdravlje, vodoopskrba i vodoodvodnja, te ovisnost o drogama.

Nezaposleni hrvatski branitelji smatraju da u našoj županiji treba poboljšati materijalne uvjete života, riješiti odlagališta komunalnog otpada, zapošljavati stanovništvo i poboljšati kvalitetu pitke vode i odvodnju. Zapošljavanje, odlagališta komunalnog otpada, duševno zdravlje, vodoopskrba i vodoodvodnja te prehrana, po njihovom su mišljenju veliki i teško rješivi problemi.

Nezaposlene osobe u dobi od 19 do 43 godine misle da je poboljšanje zdravlja i kvalitete života moguće jedino poboljšanjem materijalnog stanja u obiteljima, jer se do sada radilo samo na nabavci aparata potrebnih za praćenje zdravstvenog stanja pučanstva. Kvalitetnom ishranom, pitkom vodom, brigom o okolišu, redovitim cijepljenjem, tjelesnom aktivnošću, redovitim pregledima, sprečavanjem ovisnosti o alkoholu, drogama i pušenju umnogome bi se poboljšalo zdravlje. Najvećim problemima smatraju zapošljavanje, prehranu, pušenje, duševno zdravlje i odlagališta komunalnog otpada.

Poljoprivrednici su u cilju poboljšanja zdravlja naglasak stavili na organiziranje preventivnih pregleda, predavanja u svrhu zdravstvenog prosvjećivanja, saniranje deponija smeća, proizvodnju zdrave hrane, komunalnu infrastrukturu te zdravu i pitku vodu. Kao prioritete ističu vodoopskrbu i vodoodvodnju, odlagališta komunalnog otpada, zapošljavanje, ovisnost o alkoholu i drogama.

Trudnice su mišljenja da u našoj županiji treba poboljšati sanitarne uvjete na ginekologiji i rodilištu, napraviti dnevni boravak za posjete trudnicama, poboljšati kvalitetu hrane u bolnici, uvesti redovite sistematske preglede za stanovništvo, organizirati više predavanja o prevenciji ovisnosti i zdravom životu, otvoriti specijaliziranu zubnu ordinaciju za djecu, vratiti brigu o djeci pedijatrima, u pedijatrijskim ambulanzama odvojiti zdravu djecu od bolesne i hitnu medicinsku pomoć locirati u blizini bolnice. Najveći zdravstveni problemi u našoj županiji po njihovom su mišljenju karcinom dojke, zapošljavanje, vodoopskrba i vodoodvodnja, ovisnost o drogama, odlagališta komunalnog otpada i pušenje.

Ravnatelji škola smatraju da se u cilju poboljšanja zdravlja u našoj županiji treba voditi više računa o pitkoj vodi, u prehranu uključiti što više mlijeka, riješiti probleme s odvozom smeća, uvesti više sati tjelovježbe u školama, poboljšati imovinsko stanje i brinuti o starima i nemoćnima. Najveće zdravstvene probleme vide u pušenju, odlagalištima komunalnog otpada, duševnom zdravlju i zapošljavanju.

Kronični bolesnici najvećim problemima smatraju prehranu, loš standard bolesnika, vodoopskrbu i vodoodvodnju, kardiovaskularne bolesti i zapošljavanje.

Učenicima je u cilju poboljšanja zdravlja i kvalitete života najvažnije educirati ljude o zdravom životu, čistoći okoliša, odvozu smeća, štetnosti duhana i alkohola. Potrebno je što više kretanja, higijene, života bez stresa i zdrave prehrane. Najvećim problemima smatraju vodoopskrbu i vodoodvodnju, pušenje, alkoholizam i ovisnost o drogama, prehranu i odlagališta komunalnog otpada.

Liječnici primarne zdravstvene zaštite velikim problemima u našoj županiji smatraju kardiovaskularne bolesti, probleme vezane uz kronične bolesnike koji se trajno liječe, duševno zdravlje, prehranu, vodoopskrbu i vodoodvodnju, te zapošljavanje. Osim osnivanja udruga (dijabetičari, bivši alkoholičari, škola odvikavanja od pušenja itd.), informiranja o zdravlju i rizicima bolesti, preventivnih pregleda te cijepljenja protiv gripe, potrebno se pobrinuti o starima i nemoćnima, odlagalištima smeća, povećanju životnog standarda, radu s mlađim dobnim skupinama i suzbijanju alergena.

Udruženje slijepih, Brodska dijabetička udruga i Udruga za poticanje zdravog razvoja djece i mladih smatraju da je potrebno što više raditi na edukaciji djece i odraslih, sprječavanju bolesti poput dijabetesa i kardiovaskularnih bolesti, vodoopskrbi i vodoodvodnji, pravilnoj prehrani, smanjenju ovisnosti, tjelesnim aktivnostima, više brinuti o starijima i nemoćnima, brinuti o očuvanju prirode i bolje organizirati patronažnu službu.

Članovi Županijskog poglavarstva u cilju poboljšanja zdravlja smatraju da treba:

- prvenstveno poraditi na: edukaciji stanovništva, preventivnoj medicini i jačanju primarne zdravstvene zaštite;
- riješiti pitanje vodoopskrbe i vodoodvodnje;
- unaprijediti gospodarstvo;
- voditi brigu o prehrani;
- redovito kontrolirati zdravlje;
- baviti se športom i rekreacijom; te
- što manje konzumirati alkohol i cigarete.

Na osnovu kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja Županijski tim za zdravlje došao je do sljedećih zdravstvenih problema:

1. vodoopskrba i vodoodvodnja;

2. prehrana - predškolska i školska djeca;
3. kardiovaskularne bolesti;
4. odlagališta komunalnog otpada;
5. karcinom dojke;
6. karcinom probavnog trakta;
7. duševno zdravlje;
8. pušenje;
9. zapošljavanje;
10. karcinom plućnog trakta;
11. ovisnosti – alkoholizam;
12. ovisnost o drogama; te
13. kronični bolesnici koji se trajno liječe.

Osnovnim sistemom rangiranja prioriteta (OSRP) procijenjena je veličina i važnost problema kao i moguće intervencije, te je nakon radijskih emisija, objave utvrđenih problema u lokalnom tjedniku, prezentacija u posebnim skupinama (mali svjetovi), konsenzus konferencije uz sudjelovanje predstavnika bolnica, domova zdravlja, ZZJZ Brodsko-posavske županije, ljekarni, ustanova socijalne skrbi, doma umirovljenika, osnovnih i srednjih škola, humanitarnih, zdravstvenih i braniteljskih udruga, županijskog Poglavarstva te načelnika općina utvrđeno pet prioriteta. Zdravstveni prioriteti na području Brodsko-posavske županije su:

1. vodoopskrba i vodoodvodnja;
2. nezdrava prehrana u školskoj dobi;
3. povišen arterijski tlak;
4. rak dojke; i
5. odlagališta komunalnog otpada.

Svaki od tih prioriteta određen je temeljem kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja. Razloge zašto su određeni baš ovi, a ne drugi prioriteti treba tražiti i u sljedećim podacima.

U 2004. godini u Brodsko-posavskoj županiji 52% žitelja i 68% naselja nije imalo riješenu javnu vodoopskrbu. Sustav kanalizacije u 2004. godini nije postojao u 17 općina, a u preostalih 9 riješen je djelomično (općinsko središte, centar naselja i slično). Na prostoru Brodsko-posavske županije do 2004. godine nije postojao nijedan deponij za odlaganje komunalnog otpada koji bi ispunjavao sve zakonom propisane uvjete. U Slavoniji čak svaki četvrti stanovnik ima BMI indeks preko 30. U Brodsko-posavskoj županiji 12,94% djece ima prekomjernu tjelesnu težinu (tjelesna težina na tjelesnu visinu iznad 90. centile) prema podacima Službe za preventivnu školsku medicinu. U Hrvatskoj oko 35% stanovništva ima povišen arterijski tlak. U dobi od 18–65 godina arterijski tlak viši od 140/80 mm Hg ima 31,9% muškaraca i 23,6% žena. Od deset najčešćih grupa bolesti i stanja utvrđenih u djelatnosti primarne zdravstvene zaštite u Brodsko-posavskoj županiji u 2003. godini, 20 829 odnosilo se na povišeni arterijski tlak. Rak dojke vodeći je uzrok smrti zbog raka u žena na području Brodsko-posavske županije u 2003. godini. Na području Slavanskog Broda u 2003. godini 13,6% od svih umrlih žena zbog raka umrlo je od raka dojke. Na području Nove Gradiške u 2003. godini 17,1% od svih umrlih žena zbog raka umrlo je od raka dojke.

Sve navedene aktivnosti rezultirale su objavom «Slike zdravlja Brodsko-posavske županije» i «Strateškog okvira županijskog plana za zdravlje» koje je prihvatilo i Županijsko poglavarstvo. Oko svakog prioriteta okupljeni su stručni timovi. Zadaci stručnih timova u narednim razdobljima su rad na svakom prioritetu uz suradnju s predstavnicama lokalne vlasti i građana. Projekt "Rukovođenje i upravljanje za zdravlje" na području Brodsko-posavske županije pokazao je da postoji visoki stupanj suglasnosti profesionalaca, političkih predstavnika i predstavnika građana oko određivanja prioriteta javnozdravstvenih problema.

Kontakt: Ante Cvitković, dr. med., specijalist epidemiologije
Zavod za javno zdravstvo Brodsko-posavske županije
Služba za epidemiologiju
35 000 SlavonSKI Brod, V. Nazora bb
tel. 035/447-228, fax. 035/440-244
e-mail zziz-lijec@sb.t-com.hr